

lage, jih nadgraditi s praktičnimi znanji, obogatiti s humanostjo in hkrati biti sposoben kritično slediti napredku.

Prenova

Izhodišče prenove na Medicinski fakulteti v Ljubljani je model, ki so ga na podlagi Harvardske izkušnje razvili v Heidelbergu. Pri tem se zavedamo, da to ni edini model in da bo v Evropski skupnosti prišlo do skupnih smernic, za katere pa še ne vemo, koliko bodo obvezujoče. Ne glede na to pa bo reforma uvedla oziroma »dodelala« naslednje:

Uvajanje stika z bolnikom že v prvem letniku. Obseg in kakovost dela z bolnikom bo naraščala v naslednjih letih hkrati z obvladovanjem vse večjega obsega teoretičnih podlag. Teoretični predmeti bodo razdeljeni na splošni in specialni del. Splošni del bodo študenti osvojili v prvih treh letnikih, specialni del pa ob specialnih področjih klinike. Razmerja med specialnim in splošnim delom bodo pri vsakem predmetu različna, prilagojena potrebam področja. Novost bo tudi vpeljava relevantnih področij javnega zdravja v vsak letnik študija. Glede na trajanje študija nameravamo vpeljati tudi izbirne vsebine, ki bodo lahko kasneje uporabljene kot krediti pri diplomskem študiju.

Predvidljive težave

Prostorska stiska predvsem pri praktičnem pouku in seminarjih, deloma tudi pri predavanjih.

Pomanjkanje učnega kadra – velikost skupin študentov.

Pomanjkanje motiviranosti?

Materialna podlaga.

Zaključki

Cilj nadaljnjega razvoja dodiplomskega in podiplomskega študija na Medicinski fakulteti je zadržati dobre vidike sedanjih oblik izobraževanja in temeljito spremeniti vsebino in organizacijo pouka v smeri večjega usposabljanja za delo z bolniki s poudarkom na odniku od »repetitivnega« učenja oziroma od pomnjenja k razumevanju. Le slednje namreč zagotavlja trajen uspeh in razvoj vsakega posameznika.

BOLONJSKA DEKLARACIJA IN ŠTUDIJ MEDICINE

Dušanka Mičetić-Turk

Uvod

Zaradi izjemnih dosežkov v zadnjih nekaj letih postaja preoblikovanje Evrope za Unijo in njene državljane čedalje konkretnjša in pomembnejša resničnost.

Združevanje Evrope na ekonomskem in političnem področju zelo intenzivno poteka, združevanje na akademskem in duhovnem področju ima razsežnosti, katerih se javnost vse bolj zaveda, saj bo pripeljalo do oblikovanja popolnejše Evrope in okrepijo njene intelektualne, kulturne, socialne, znanstvene in tehnološke razsežnosti (1).

Evropa znanja je danes na široko prepoznana kot nezamenljivi dejavnik socialnega in človeškega razvoja ter kot neizogibna sestavina pri utrjevanju in obogatitvi evropskega državljanstva. Svojim državljanom omogoča, da si pridobijo sposobnosti za spoprijemanje z izzivi novega tisočletja, pa tudi zavest o skupnih vrednotah ter o pripadnosti skupnemu socialnemu in kulturnemu prostoru (1).

Izobraževanje in sodelovanje v izobraževanju ima pri razvoju in krepitvi stabilnih, mirnih in demokratičnih družb vse-

splošno priznan odločilen pomen, še zlasti ob upoštevanju položaja v jugovzhodni Evropi.

Pri tem imajo glavno vlogo univerze in njihove članice.

Bolonjski proces

Bolonjski proces lahko označimo kot skupno prizadevanje evropskih držav, nekaterih vladnih in nevladnih mednarodnih organizacij za izobraževanje, akademskih ustanov in študentskih organizacij za koordinirano sodelovanje in poenotenje pogledov pri reševanju izzivov in odprtih vprašanj o ključnih konceptih, strategijah in razvojnih politikah visokega šolstva v razmerah, ki jih zaznamujejo evropske integracije, t. i. tranzicija v srednji in vzhodni Evropi ter globalizacija v svetovnem merilu (2).

Evropske visokošolske institucije so sprejele ta izziv, posebej v luči temeljnih načel poslanstva univerz, zapisanih v dokumentu Magna Charta Universitatum v Bologni leta 1988, ki poudarja neodvisnost in avtonomijo univerz v visokem šolstvu in raziskovanju.

Leta 1997 Lizbonska konvencija poudarja priznavanje visokošolskih kvalifikacij v Evropski regiji. V Parizu podpisana Sorbonska deklaracija leta 1998 podpira harmonizacijo evropskega prostora, ki omogoča pospeševanje mobilnosti in zaposljivosti državljanov EU. Leto dni pozneje ministri za visoko šolstvo 29 držav v Evropi podpisujejo znamenito Bolonjsko deklaracijo. Zavzemajo se za vzpostavitev evropskega visokošolskega prostora (European Higher Education Area – EHEA) do leta 2010 ob upoštevanju poveztivosti in primerljivosti visokošolskih sistemov.

Sledi dokument Lizbonska strategija, podpisan v Lizboni leta 2000, s poudarkom na prilagoditvi sistemov izobraževanja in usposabljanja zahtevam družbe znanja in potrebam zaposlovanja.

Cilje Bolonjske deklaracije (vseživljenjsko učenje, vloga visokošolskih institucij in študentov ter privlačnost Evropskega visokošolskega prostora), je razširil Praški komunike leta 2001. Leta 2002 so v Barceloni podprli tri strateške cilje (izboljšanje kakovosti, univerzalni dostop, odprtost v širše okolje) in akcijski načrt za njihovo uresničitev.

V Berlinu so leta 2003 (Berlinski komunike) dodali akcije (povezanost evropskega visokošolskega in raziskovalnega prostora) ter prioritete (vzpostavitev nacionalnih sistemov kakovosti, uveljavitev dvostopenjskega študija, sprejem sistema primerljivih stopenj).

Letos, maja 2005 (Bergenski komunike), je bilo sprejeto splošno ogrodje kvalifikacij evropskega visokošolskega prostora, ki ga sestavljajo 3 študijske stopnje, generični deskriptorji za vsako študijsko stopnjo, ki temeljijo na učnih izidih in pristojnostih, in obseg kreditnih točk na prvi in drugi študijski stopnji ter standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (3).

Od leta 1999 je v bolonjski proces pristopilo že 45 držav.

Cilji bolonjskega procesa

1. Sprejetje sistema zlahka prepoznavnih in primerljivih diplomskih stopenj, tudi z obrazcem »Priloga k diplomu«, da bi pospešili zaposlovanje evropskih državljanov ter mednarodno konkurenčnost evropskega sistema visokega šolstva.
2. Sprejetje sistema z dvema glavnima študijskima stopnjama, dodiplomsko in podiplomsko. Dostop v drugo stopnjo zahteva uspešno dokončanje prve. Ta traja najmanj tri leta. Diploma, podeljena po prvi stopnji, je za evropski trg dela tudi relevantna kot ustrežna raven kvalifikacije. Druga stopnja vodi k magisteriju in/ali doktoratu znanosti.
3. Vzpostavitev kreditnega sistema (ECTS) kot ustreznega sredstva za omogočanje čim širše mobilnosti študentov.

Kreditni bi se lahko pridobili tudi zunaj visokega šolstva, tudi z vseživljenjskim izobraževanjem, če jih le priznajo univerze, ki študente sprejemajo.

4. Pospeševanje mobilnosti odpravlja ovire predvsem pri:
 - dostopu do študija, možnostih za usposabljanje ter s tem povezanimi storitvami, kadar gre za študente;
 - priznavanju in vrednotenju obdobj raziskovanja, poučevanja in usposabljanja v Evropi, kadar gre za učitelje, raziskovalce in administrativno osebje, ne da bi vnaprej določali njihove zakonite pravice.
5. Pospeševanje evropskega sodelovanja pri zagotavljanju kakovosti, tako da se razvijajo primerljiva merila in metodologije kakovosti visokega šolstva.
6. Pospeševanje potrebnih evropskih razsežnosti v visokem šolstvu, še zlasti v zvezi s kurikularnim razvojem, medinstitucionalnim sodelovanjem, mobilnostnimi načrti ter integriranimi programi študija, usposabljanja in raziskovanja.

Vseživljenjsko učenje je pomemben element evropskega visokošolskega prostora. V Evropi prihodnosti, v kateri bosta družba in gospodarstvo temeljila na znanju, so strategije vseživljenjskega učenja potrebne za spopadanje z izzivi npr. konkurenčnostjo in uporabo novih tehnologij ter za izboljšanje družbene kohezije, enakopravnosti in kakovosti življenja.

Uresničevanje bolonjskega procesa v Sloveniji

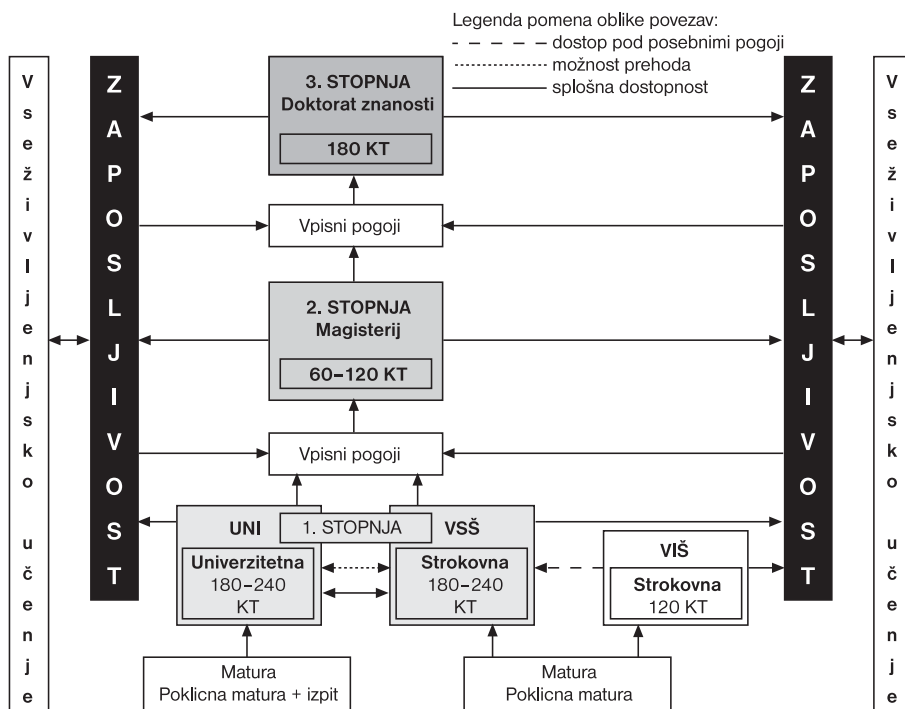
V Sloveniji se je širše zanimanje za bolonjski proces začelo po letu 2002. Bolonjski proces je torej del naše sedanjosti. V decembru leta 2003 je bila sprejeta Uredba o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz od leta 2004 do leta 2008. S to uredbo se je povečala finančna avtonomija univerz (samostojnost pri delitvi sredstev, vodenje kadrovske politike, oblikovanje normativov, zagotavljanje kakovosti) s ciljem spodbujati prestrukturiranje in racionalizacijo poslovanja in študijskih programov ter preusmeriti v spremljanje rezultatov (učni dosežki, usposobljenost diplomanta) in kakovosti. Že naslednje leto maja 2004 je sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o visokem šolstvu ter postavljena podlaga za uresničevanje treh prednostnih nalog bolonjskega procesa do leta 2005:

1. Uveljavitev sistema visokošolskega izobraževanja z dvema oziroma tremi glavnimi stopnjami.
2. Uveljavitev sistema lahko prepoznavnih in primerljivih stopenj.
3. Uveljavitev nacionalnega sistema za zagotavljanje kakovosti.

V letu 2004 pa so sprejeti Zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanja. Uveden je vzporedni sistem priznavanja, ki razlikuje med priznavanjem za namen nadaljnega izobraževanja ter za namen zaposlitve.

Zakon o višjem strokovnem izobraževanju prinaša večjo preglednost nad urejenostjo višjega strokovnega izobraževanja kot dela terciarnega izobraževanja, ureja akreditacijske postopke, ki jih izvaja strokovni svet za poklicno in strokovno izobra-

Predlog sheme treh stopenj študija (1. + 2. stopnja 300 KT po ECTS = 5 let, 3. stopnja še 180 KT po ECTS = 3 leta)

UNI – univerzitetni študij, VSŠ – visokošolski strokovni študij, VIŠ – višješolski strokovni študij, ECTS – European Credit Transfer System, KT – kreditna točka

Sl. 1. Predlagana struktura študija v Sloveniji (4).

ževanje, uvaža vrednotenje študijskih programov v skladu z ECTS in obvezno izdajanje Priloge k diplomi v slovenskem in enem od uradnih jezikov EU članic. Zunanjo evalvacijo študijskih programov izvaja Javna agencija za visoko šolstvo oziroma natančneje njen Svet za evalvacijo visokega šolstva.

Sledijo Odloki o spremembah in dopolnitvah Odloka o preoblikovanju Univerze v Ljubljani, Odlok o preoblikovanju Univerze v Mariboru in Odlok o ustanovitvi Univerze na Primorskem. Istega leta so sprejeli Merila za akreditacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov Sveta RS za visoko šolstvo. Merila za spremljanje, ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti visokošolskih zavodov, študijskih programov ter znanstvenoraziskovalnega, umetniškega in strokovnega dela, tj. nacionalne komisije za kakovost visokega šolstva. Sprejeta so bila tudi Merila za kreditno vrednotenje študijskih programov po ECTS Sveta RS za visoko šolstvo. Decembra 2004 so bili sprejeti prvi študijski programi, oblikovani ali preoblikovani v luči bolonjskega procesa na Svetu RS za visoko šolstvo.

Študijska struktura ima tri stopnje. Prva je dodiplomska, drugi dve sta podiplomski.

Po zunanjih značilnostih se prva, dodiplomska stopnja predhodne ureditve ne razlikuje dosti. Še naprej naj bi imeli binarni sistem, torej dva tipa študijskih programov: univerzitetne in visokošolske strokovne. Splošni pogoj za vpis v univerzitetne študijske programe je matura, v vse več primerih tudi poklicna matura z ustreznega strokovnega področja in dodatni predmet iz splošne mature. Ustrezno strokovno področje in zahtevani maturitetni predmet se določita s študijskim programom. Splošni pogoj za vpis izpolnjujejo tudi kandidati, ki so štiriletno srednjo šolo končali pred uvedbo mature. Kot splošni pogoj za vpis v visokošolske strokovne programe sta določeni matura ali poklicna matura, prav tako pa ga izpolnjujejo kandidati, ki so srednjo šolo končali pred uvedbo mature oziroma poklicne mature. Trajanje dodiplomskih štu-

dijskih programov je opredeljeno z leti (tri do štiri leta) in kreditnimi točkami (180 do 240 KT). V letniku študija si je mogoče pridobiti 60 KT, pri čemer 1 KT pomeni 25 do 30 ur študentovega dela oziroma 1500 do 1800 ur na leto (4).

Druge stopnja ima en tip študijskih programov. Ohranjeno je tradicionalno poimenovanje: magistrski študijski programi. Splošni pogoj za vpis vanje je uspešno končan program prve stopnje. Trajanje magistrskih študijskih programov je prav tako kot na prvi stopnji opredeljeno z leti in kreditnimi točkami. Obsegajo od 60 do 120 kreditnih točk in trajajo eno do dve leti. Dejansko trajanje posameznega magistrskega študijskega programa mora biti načrtovano v povezavi s trajanjem prvostopenjskega programa. Na istem strokovnem področju namreč skupno trajanje ne sme presegati pet let (3+2, 4+1). Ker bodo odločitve v različnih strokah verjetno različne in zato, da bi bil enoletni magistrski študijski program dostopen tudi kandidatom, ki so si s končano prvo stopnjo pridobili 180 kreditnih točk, je zanje predviden dodatni letnik oziroma možnost za pridobitev 120 (skupaj pa 300) kreditnih točk (4).

Tretja stopnja ima prav tako en tip študijskih programov: doktorat znanosti. Splošni pogoj za vpis je končan študij druge stopnje, izjemoma tudi študijski program prve stopnje, če so izkazani uspehi pri raziskovalnem ali strokovnem delu, ki jih je mogoče ovrednotiti s 60 KT; vsi kandidati morajo poleg tega opraviti preizkus znanja, kakršen bo določen s študijskim programom in v skladu s statutom. Trajanje je triletno, študijskih obveznosti je za 180 kreditnih točk. Po sestavinah se razlikuje od študijskih programov prve in druge stopnje; v njem se le okvirno določijo področja študija in kreditno ovrednotene obveznosti, te pa pomenijo podlago za sestavo individualnega študijskega in raziskovalnega programa posameznega študenta. Organiziran in z okvirnim programom načrtovan doktorski študij bo omogočal tudi statistično spremljanje in sporočanje podatkov ustreznim evropskim institucijam (4).

Študij medicine

Študijski programi, ki izobražujejo za t. i. regulirane poklice (zdravnik, zobozdravnik, farmacevt, medicinska sestra, babica, veterinar, arhitekt, pravnik), imajo lahko izjemen položaj. V celoti morajo biti usklajeni z direktivami EU, zato se tudi po trajanju in študijskih obremenitvah lahko razlikujejo od siceršnjih pravil.

Tako direktiva 93/16/EGS ureja izobraževanje za poklic zdravnika, direktiva 77/452/EGS izobraževanje medicinskih sester, odgovornih za splošno zdravstveno nego, direktiva 80/154/EGS za poklic babice, 85/432/EGS za poklic farmacevta, direktiva 78/686/EGS za poklic zobozdravnika.

Dostop do študija medicine je v vseh državah članicah EU omejen, razen v Avstriji in Belgiji. Študij medicine v večini držav članic traja najmanj 6 let. V nekaterih državah je ta čas krajši: Anglija (5 let), Švedska (5 let in pol), v nekaterih pa je ta minimalni čas daljši: Finska (6 let in pol) in Belgija (7 let) (5). Način študija se tudi razlikuje od univerze do univerze. Številne medicinske fakultete v EU so zadržale klasični študijski program. Druge medicinske fakultete so študijski program popolnoma preoblikovale in izvajajo novi, moderen in zelo zahtevno učenje na osnovi problemov (PBL, problem based learning), nekatere fakultete pa so le modificirale že obstoječe klasične modele programov. V letniku študija (ne glede na obliko študijskega programa) pridobi študent 60 ECTS, v 6 letih torej 360 ECTS. To mu omogoča po bolonjskem procesu neposreden vpis na tretjo stopnjo, tj. k doktoratu znanosti v trajanju 3 let in pridobitev dodatnih 180 ECTS.

V nekaterih državah članicah EU zdravnikom dajo licenco za samostojno opravljanje zdravniškega poklica takoj po koncu študija medicine: tako je v Grčiji, Italiji, Španiji, na Švedskem, Nizozemskem in v Belgiji.

V drugih državah imajo zdravniki, ki so diplomirali na medicinski fakulteti, praktično podiplomsko usposabljanje. Nato dobijo »odobritev«, ki je prvi pogoj za samostojno opravljanje medicinskega poklica. Obdobje praktičnega usposabljanja traja različno: v Angliji in na Irskem 12 mesecev, v Nemčiji in na Portugalskem 18 mesecev, na Švedskem 21 mesecev, v Sloveniji 24 mesecev.

V Sloveniji in še nekaterih državah (Francija, Finska, Avstrija) licenco za samostojno opravljanje medicinskega poklica pridobijo zdravniki šele po koncu posebnega usposabljanja v splošni medicini ali specializaciji. To pomeni, da smejo zdravniki samostojno opravljati medicinski poklic šele po koncu usposabljanja za zdravnika splošne medicine ali specialista.

Trajanje specializacije je različno, pač glede na specialnost. V večini držav članic specializacija traja od 4 do 6 let.

V Veliki Britaniji in na Irskem podiplomsko usposabljanje pred »odobritvijo« organizira univerza, samo »odobritev« pa potrdi zdravniški svet. V obeh državah specializacijo nadzirajo in organizirajo strokovna oziroma znanstvena društva. V Nemčiji in na Portugalskem podiplomsko usposabljanje za pridobitev licence organizira in nadzira država, o dodatnem usposabljanju v splošni medicini in o specializaciji pa odloča zdravniško združenje. Tudi na Nizozemskem o usposabljanju v splošni medicini in specializaciji odloča zdravniško združenje. V Franciji, Italiji in na Finskem so za medicinsko usposabljanje odgovorne univerze. Na Danskem, Švedskem, v Španiji in Belgiji celotno medicinsko usposabljanje nadzira država. V Avstriji podiplomsko medicinsko usposabljanje nadzira zdravniško združenje, ki je tudi pristojno za izdajo posameznih diplom. Vsebinsko usposabljanja pa določajo državne oblasti.

Zaključki

Polemike o interpretaciji »bolonjske ideje« na področju študija medicine doslej v našem prostoru ni bilo in ni pričakovati, da se bo pričela, saj študij medicine ostaja v celotnem evropskem prostoru pod dežnikom izobraževanja za reguliran poklic zdravnika, zato se trajanje študija in študijska obremenitev razlikuje od siceršnjih pravil v bolonjskem procesu.

V evropskem prostoru so vse glasnejši zagovorniki skrajševanja trajanja študija medicine in skrajševanja poznejšega usposabljanja zdravnikov oziroma specializacije.

To pa so zares teme, ki zaslužijo polemiko. Mogoče že danes?

Viri

1. The European higher education area. Joint declaration of the European Ministers of Education Convened in Bologna on the 19th of June 1999.
2. Zgaga P. Bolonjski proces. Ljubljana: Center za študij edukacijskih strategij; 2004. p. 11–27.
3. <http://www.mvzt.gov.si/>
4. Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o visokem šolstvu, EVA: 2004 - 3311-0002.
5. Kratek pregled zdravstvenih sistemov v državah članicah Evropske unije. ISIS 1999, št. 4.

ŠTUDENTSKI POGLED NA ŠTUDIJ MEDICINE NA MEDICINSKI FAKULTETI UNIVERZE V LJUBLJANI

Matija Žerdin, Domen Plut, Aljaž Hojski, Mateja Kaja-Ježovnik, Mitja Lainščak

Izvleček – V prispevku prikazujemo pogled študentov medicine na probleme, s katerimi se srečujejo med poukom medicine na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani. Predstav-